Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

MmV@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen maa- ja metsätalousvaliokunnassa 18.2.2025

U 2/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta muutoksiksi yhteisen maatalouspolitiikan asetuksiin (EU) N:o 1308/2013, (EU) 2021/2115 ja (EU) 2021/2116 viljelijöiden aseman vahvistamiseksi elintarvikeketjussa

Kilpailu- ja kuluttajavirastoa (KKV) pyydettiin 18.2.2025 pidetyssä maa- ja metsätalousvaliokunnan kuulemistilaisuudessa vastaamaan kirjallisesti markkinajärjestelyasetuksen[1] 152 artiklaan ja siihen ehdotettuihin muutoksiin liittyvään kysymykseen siitä, olisiko paikallisten maataloustuottajain liittojen tai esimerkiksi tietyn nautarodun tuottajien muodostaman tuottajaorganisaation mahdollista neuvotella maataloustuotteiden hinnoista tuottajajäsentensä puolesta.

Kuten KKV on valiokunnalle antamassaan kirjallisessa lausunnossa (17.2.2025) todennut, Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen (SEUT) 101 artiklan 1 kohdan niin sanottu kartellikielto soveltuu lähtökohtaisesti myös maataloustuotteiden tuotantoa ja kauppaa koskeviin kilpailua rajoittaviin sopimuksiin, päätöksiin ja menettelytapoihin, jollei markkinajärjestelyasetuksessa toisin määrätä (markkinajärjestelyasetus 206 artikla). Markkinajärjestelyasetuksen 152 artiklan 1 a kohtaan sisältyy kuitenkin SEUT 101 artiklan 1 kohtaa[2] koskeva soveltamisalan rajoitus, jonka nojalla hyväksytyt tuottajaorganisaatiot voivat *tiettyjen edellytysten täyttyessä* suunnitella tuotantoa, optimoida tuotantokustannuksia, saattaa markkinoille maataloustuotteita ja neuvotella maataloustuotteiden tarjontaa koskevia sopimuksia (mukaan lukien hintaa koskevat ehdot) tuottajajäsentensä puolesta. Euroopan komissio on ehdottanut, että vastaava soveltamisalan rajoitus ulotettaisiin jatkossa myös sellaisiin tuottajaorganisaatioihin, jotka eivät ole hakeneet toiminnalleen virallista hyväksyntää mutta jotka kuitenkin täyttäisivät tällaisen hyväksymismenettelyn edellytykset, sekä hyväksyttyjen tuottajaorganisaatioiden yhteenliittymiin edellyttäen, että kyseisten yhteenliittymän toimintojen kattamien tuotteiden määrä ei ylitä 33 %:a jäsenvaltion kansallisesta kokonaistuotannosta[3].

Sellaiset tuottajien väliset kilpailua rajoittavat sopimukset, yhdenmukaistetut menettelytavat ja yhteenliittymien päätökset, jotka täyttävät markkinajärjestelyasetuksen 152 artiklan 1 a kohdassa säädetyt edellytykset, jäävät siis SEUT 101 artiklan 1 kohdan soveltamisalan ulkopuolelle.[4] Soveltamisalan

[1] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1308/2013.
[2] Kuten KKV:n asiantuntijalausunnossa on todettu, vastaavaa soveltamisalan rajoitusta sovelletaan harmoniassa EU-sääntöjen kanssa myös kansallisesti silloin, kun KKV tutkii asiaa kilpailulain (948/2011) 5 §:n nojalla (kilpailulaki 2.2 §).
[3] Markkinajärjestelyasetuksen 152 artiklan 1 b kohtaan ehdotettu uusi alakohta.
[4] Kuten KKV:n asiantuntijalausunnossa on todettu, markkinajärjestelyasetuksen 152 artiklan 1 c kohdassa säädetään myös suojamekanismista, jonka nojalla kilpailuviranomaiset voivat yksittäistapauksissa

ulkopuolelle jättämisestä ei anneta etukäteispäätöstä; sen sijaan, vastuu kyseisen poikkeuksen edellytysten täyttymisen arvioinnista on tuottajaorganisaation jäsenillä itsellään. Mikäli poikkeuksen edellytykset eivät yksittäistapauksessa täyty, tuottajaorganisaation (ja tuottajaorganisaatioiden yhteenliittymien) menettelyä arvioidaan normaaliin tapaan EU:n kilpailusääntöjen ja kansallisen kilpailulain nojalla: jos sopimus rajoittaa kilpailua SEUT 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla, se voi johtaa sanktioihin, ellei siihen voida soveltaa SEUT 101 artiklan 3 kohdan mukaista poikkeusta (niin sanottu tehokkuuspuolustus) tai muuta SEUT 101 artiklan 1 kohtaa koskevaa soveltamisalan rajoitusta.

KKV:lla ei ole toimivaltaa ottaa ennakollisesti kantaa tietynlaisten sopimusten, päätösten ja menettelytapojen lainmukaisuuteen. Edellä todetusti KKV ei voi myöskään hyväksyä tai kieltää tuottajaorganisaatioiden puitteissa harjoitettua yhteistoimintaa ennakollisesti. Vastuu niin EU:n kuin kansallisten kilpailusääntöjen noudattamisesta ja näin ollen myös niiden soveltamisalaa koskevien poikkeusten edellytysten täyttymisen arvioinnista on yrityksillä itsellään.

Tuottajaorganisaatiot ja niiden yhteenliittymät voivat tukeutua suunnittelemiaan toimia koskevia itsearvioita laatiessaan muun muassa komission horisontaalisia yhteistyösopimuksia ja vertikaalisia rajoituksia koskeviin suuntaviivoihin, SEUT 101 artiklan 3 kohdan mukaisia poikkeuksia koskeviin ryhmäpoikkeusasetuksiin sekä tuomioistuinten ratkaisukäytäntöön. KKV voi myös antaa tuottajaorganisaatioille ja niiden yhteenliittymille neuvontaa kilpailusääntöjen sisällöstä ja soveltamisesta sekä KKV:n toimivaltaan liittyvistä kysymyksistä itsearvion laatimisen tueksi.

Milla Määttä
tutkimuspäällikkö (vs.)

päättää, että 152 artiklan 1 a kohdan soveltamisedellytykset täyttävää yhteistoimintaa on tulevaisuutta ajatellen mukautettava, kyseinen toiminta on lopetettava tai sitä ei tulisi harjoittaa lainkaan, jos sen arvioidaan olevan välttämätöntä kilpailun estämisen ehkäisemiseksi tai jos yhteistoiminnan arvioidaan vaarantavan yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteet. KKV arvioi tuottajaorganisaatioiden menettelyä tältäkin osin jälkikäteisesti.